

Az új rendszer aranykora

Magyar jövőképek és nemzetstratégiai pillérek – 6

A magyar történelem régmúltjának és a rendszerváltás közelmúltjának megidézése után érdemes egy pillantást vetni az egészen közeli tegnpra, arra az időszakra, amikor még úgy tűnt, hogy jó úton járunk a történelmi siker, a gazdasági felzárkózás és nemzeti felemelkedés elérésére.

Gazdasági aranykor

1997 és 2001 között az új magyar piacgazdaság aranykorát éltük át. Akkor beszélhetünk aranykorról, amikor gyors növekedés, javuló egyensúlyok, csökkenő munkanélküliség, bővülő foglalkoztatás, az EU átlaghoz való gyors közeledés és a régiós átlagot meghaladó teljesítmény jellemzi Magyarországot. Valóban, az aranykor öt évében egyszerre javult minden egyensúlyi mutató és gyorsult a növekedési ütem. Az infláció csökkenő pályára állt, a külgazdasági egyensúly jelentősen javult, a GDP arányos államháztartási deficit 3% alá süllyedt, az állami eladósodás jelentősen csökkent, a magyar gazdaság egészségesen működött. A betegség jele, ha egy gazdaságban felszökik a láz, tehát nő az infláció, ha egyre csak többet költ az állam, mint a bevételei, és a különbséget új hitelekből fedezi, valamint ha nem képes kiegyensúlyozni az áruk és a pénz külkereskedelmét, tehát ha nő a külkereskedelmi és folyó fizetési mérleg hiánya. Az aranykorban a jó egészséget javuló egyensúlyok jelezték.

Jó egyensúly tartósan csak javuló reálgazdaság esetén lehetséges. Valóban, az aranykor öt évében, de különösen az 1999-2001 közötti években minden reálgazdasági mutató javult. Az EU és régió átlaghoz képest erős volt a növekedés, gyorsan bővült a munkahelyek száma, emelkedett a beruházási ráta, és a GDP 1% fölé nőtt a K+F tevékenység. A hazai kis- és középvállalkozás tőkéhez jutottak, hidak épültek a globális cégek hazai leányai és a magyar tulajdonú vállalkozások között, nőtt a külföldi tőkebeáramlás, valamint kétszeresére bővült az új otthonok építése. Gyorsult a termelékenység növekedése és jelentősen javult a versenyképességi helyezés.

A gazdasági siker mögött a korábbi sokterápiákkal való szakítás állt. A jó kormányzás és a helyes gazdaságpolitika azonban még nem lett volna elegendő a kor

bearanyozásához. A siker legfontosabb tényezője egy láthatatlan belső fordulat volt, amely megerősítette a nemzeti öntudat, a közbizalom és önbizalom forrásait. A közösségi értékrend erősödött és a túlzottan individuális értékrend kontroll alá került. Az állam működésében a nemzet, mint közösség szolgálata került az első helyre. A nemzet szellemi, lelki, kulturális és érzelmi összetartozása nem mérhető, mégis szinte tapintható motorja lett a gazdasági sikernek. Az emberek boldogságát azonban mérik, és a boldogság nemzetközi világrangsorában is jelentősen javult Magyarország helyezése.

Örvények és csapdák

2002 történelmi törést hozott a gazdasági felzárkózásban. A kormányváltást követően azonnal elindult egy negatív gazdaságpolitikai fordulat, amely 10-15 súlyos szarvashibát hozott 2002-2006 között. Ezek következtében elromlott az egyensúly és elgyengült a növekedés. 2006-ra Magyarország kiesett a régiós versenyből. 2007-re az EU legmagasabb államháztartási deficitjével és legalacsonyabb növekedésével Európa beteg embere lett. Sokat elárul a romlás mértékéről, hogy 2002 és 2007 között a nemzetközi versenyképességi lista 28. helyéről a 47.-re zuhantunk vissza. Hogyan lehetséges, hogy néhány év alatt gyökeresen megfordult Magyarország sorsa és működése?

Magyarország furcsa ország, és mi különös nép, különleges nemzet vagyunk. Ha nem működünk jól, akkor nagyon rosszul működünk. Ha nem a legjobbak vagyunk a régióban, akkor a legrosszabbak vagyunk. Ha nem vagyunk képesek gyorsan közeledni a fejlett nyugat-európai országokhoz, akkor távolodunk tőlük. Ha nem érjük el anyagi céljainkat, akkor mélybe repül boldogság indexünk. Miért?

A gazdaságban hibás kormányzati működés esetén záródnak azok a csapdák, amelyek a fonák rendszerváltás során alakultak ki. Ha nem tudjuk csökkenteni az állami költségvetés hiányát, akkor nő az eladósodás, ezzel nőnek a kamatok, megint nő az adósság: záródik az adósság csapda. Ha nem tudjuk megerősíteni a magyar tulajdonú vállalkozásokat, különösen a kis- és középvállalatokat, akkor a gazdasági teljesítmény egyre nagyobb részét adják a globális cégek, ezzel nő a hazai jövedelem országból való kiutalása, ezért nő a hazai cégek tőkehiánya, még több külföldi tőkére van szükség: záródik a tőke- és profit csapda. Az alacsony foglalkoztatás miatt nincs elég költségvetési bevétel, elromlik az egyensúly, kiigazítás kell, ezért elromlik a növekedés, és nincs elég új munkahely: záródik a foglalkoztatási csapda.

A társadalomban is örvények lépnek működésbe. A rossz fizikai és lelki állapot az elgyengülő gazdaság miatt nem javul, mert az élet minden területén nő a bizonytalanság és erősödik a kiszolgáltatottság érzése. Az emberi erőforrás kihasználtsága ötödével kisebb, mint a nyugat-európai országoknál, ezért gyenge az innováció és K+F, alacsonyak a bérek, kicsi a magyar hozzáadott érték aránya a gazdaság magas termelékenységgel működő részében. A döntően anyagi és egyéni életcélok egyre messzebb kerülnek: tömegessé válik az eladósodás, az elvándorlás és az egészség törés. Az egyéni és családi örvények a társadalmi tőke rejtett, de gyors fogyását eredményezik. Az erősen individuális értékrend miatt az anyagi célok kudarca az életstratégia kudarcát jelenti, és ha ez tömeges, akkor felerősödik a pesszimizmus, bizalmatlanság, irigység, ellenségesség, egyéni sorsrontás, és bezárkózás. A társadalmi örvények felgyorsítják a gazdasági csapdák bezáródását, és ha ezek zárnak, akkor a társadalmi örvények is tovább mélyülnek.

A nemzet csapdája

2002 történelmi törését követte 2004. december 5-én a nemzeti összetartozás törése, majd 2006 erkölcsi törése, amit 2007 életszínvonal törése, és az ország nemzetközi elismertségének zuhanása zárt le, eddig. Ezek mind a nemzet és a közösségi értékrend vereségei, és erősítik azt a magyar életérzést, hogy csak egyénileg lehet boldogulni, mint nemzet nem. A kormányzat drámai hibái a nemzet kudarcaként jelennek meg, ezért még tovább gyengül a nemzettel való azonosulás eleve gyenge érzése. Ez tovább mélyíti a politikai és érzelmi szakadékot, az ország belső hasadását. A magyarhoz hasonló politikai megosztottság és törzsi szembenállás esetén, szellemi polgárháború idején, esély sincs a nemzeti érzés megerősödésére. Nemzeti siker nélkül azonban nem lehetséges tömeges egyéni siker, mert igen erősek a gazdasági csapdák és a társadalmi örvények: szükségünk van erre a nemzeti erőforrásra. Az 1997-2001 közötti aranykorban is ez volt az a rejtett forrás, ami segítette a csapdák nyitását és az örvényekből való kiszabadulásban.

A nemzet hajóján fúrt egyre táguló léket be kell tömni. Ehhez nemzeti sikerre lenne szükség, arra, hogy visszataláljunk a gazdasági aranykorhoz. A szélsőségesen individuális magyar értékrend miatt az anyagi életben elért tömeges, a társadalom legalább kétharmadára kiterjedő egyéni és családi siker esetén van csak remény arra, hogy a nemzeti összetartozás megerősödik. Ez azonban már a tömeges gazdasági sikernek is előfeltétele. Ez igazi nemzeti csapda: a mainál erősebb nemzeti érzés

szükséges a sikerhez, de siker nélkül még gyengül is a nemzeti összetartozás. Ma még nem látjuk be, hogy siker és nemzeti érzés együtt gyengülnek, vagy együtt lesznek erősebbek. Ezt az idő-csapdát talán az oldhatja fel, ha a jövő sikere először reményként születik meg.

Matolcsy György